

FIGYELŐ SZOLGÁLAT

E rovatban folyamatosan közlünk könyv- és folyóiratcikk-ismertetéseket, referátumokat, továbbá jegyzékeket fordításokról, új folyóiratokról, új segédkönyvekről, az OMKDK-ban készült irodalomkutatásokról.

.0.

ISMERTETÉSEK

025:655.4/.5

A szerző, a kiadó, a kereskedő és a könyvtáros együttműködése.
/Speaking tetrahedrally. The relationship between authors, publishers, booksellers and librarians/ - GORDON-GRAHAM, W. - Library Association Record, 70.k. 3.sz. 1968.márc. p.58-61.

W.GORDON-GRAHAM, a McGraw-Hill ügyvezető igazgatója szerint a szerző, a kiadó, a kereskedő és a könyvtáros munkája egyre inkább egymástól függ, ezért együttműködésüket a süllyedő hajó legénységének az egyvétartozásához lehet hasonlítani. Ennek ellenére az együttműködés mégis elégtelen; rendezni kell a következő kérdéseket: ki kölcsönözhet könyveket; milyenek legyenek a könyvraktárak; mennyire legyenek nyilvánosak a könyvtárak. Foglalkozni kell azzal a jelenséggel, hogy a közpénzekből mind kevesebbet költenek művelődést szolgáló könyvekre. Rendezésre vár a Copyright különböző értelmezése is.

A szerző véleménye szerint tudatosítani kell, hogy a könyvtár nem egyszerűen kölcsönzhely. Szerepe sokkal inkább az, hogy találkozást biztosítson a könyv és az olvasó között, a könyvet az olvasó életének nélkülözhetetlen részévé tegye. Ez a szerep nem változhat meg a jövőben az automatizált könyvtárak korában sem.

A szerző, a kiadó és a kereskedő jobban függ a könyvtáraktól, mint valaha, ugyanis a könyvtárnak lehetősége van nagyobb tételben vásárolni, különösen tudományos és műszaki könyveket. Ezek előállítása 20 év alatt 100 %-kal drágult, azonban a piac nem nőtt, legfeljebb csak a tankönyvek tekintetében. Egy korszerű műszaki könyv kiadása 2000 angol fontba kerül. Ennek egy példányát akkor lehet 1 shillingért adni, ha 40 000 példányt nyomnak belőle. A tudomány azonban annyira specializálódott, hogy legfeljebb 2000 könyvtár vásárol 1-1

példányt, és így már 1 fontba kerül a könyv. És hol van akkor még a haszon? Ilyen árak mellett már csak a könyvtárak vásárlására lehet számítani. Ezért fontos a kiadó számára a specializált egyetemi és műszaki könyvtárak számának növekedése.

Magas könyvárak mellett a kereskedő is fokozottabban rászorul a könyvtári piacra, amelynek forgalma jelenleg 15 millió font, az Egyesült Királyság könyvforgalmának 25 %-a. A kereskedő számára azért is fontos a könyvtáros, mert ő szoktatja a közönséget a könyvhöz és a könyv használatán keresztül a vásárláshoz.

A jövőben a könyvtár és a szerző kapcsolata is szorosabb lesz, mert a könyvtár jobban fogja szolgálni a szerző érdekét. Rövidesen szabályozni fogják a könyv kölcsönzési jogát. Elvileg már elfogadott, hogy a kölcsönzésért fizetni kell, és ezáltal mindenki adósa lesz a szerzőnek, aki kikölcsönzött könyvét elolvassa. A kérdéssel kapcsolatosan több jogi probléma merül fel: csak angol szerző részesüljön-e juttatásban; akadémiai könyvtárakban is legyen-e kötelező a fizetés; a nem honoráriumból élő szakírók is ugyanúgy részesüljenek-e a kölcsönzési díjból, mint a regényírók stb.?

A cikk kitér a kereskedő és kiadó érdekelletének megvilágítására is, és megállapítja, hogy örök harcban állnak egymással. Pl. a McGraw-Hill 7000 könyvből /műből/ 1 millió példányt tárol és 4000 kereskedővel áll kapcsolatban, akik közül a legtöbb egyszerre általában csak egy könyvet rendel. A szállítás a kiadó terheli, és mivel a költségek egyre drágulnak, nem tudja a kereskedő jutalékát emelni, tehát rosszul teljesíti a szállításokat. A kereskedők a könyvtárak helyett a könyvtárellátóval tartanak kapcsolatot.

A kiadók és könyvtárak között is hiányos az együttműködés, ennek következménye a kritika, amely a könyvtárak részéről a könyv árát, formáját, tartalmát, a kiadványok végtelen ömlesztését, a gyakori új-rányomást és az azonos tartalmú könyvek kiadását éri. A kiadók a maguk részéről nem értik meg, hogy a könyvtárak miért nem vesznek meg minden publikált könyvet, miért akar minden szakkönyvtár nyilvános lenni, és nagy ellenszenvvel viseltetnek a könyvtárközi kölcsönzés iránt. Sulyos sérelme a kiadóknak az 1911-es Copyright-rendelet, melynek értelmében a kiadók kötelesek minden kiadványból a leggazdagabb 6 angol könyvtárnak 1 példányt leadni. A szerző ezt legális rablásnak tartja. A McGraw-Hill ráfizetése a kötelespéldányrendelet következtében 7-8000 font. Ugyanakkor károsodik a szerző és a kereskedő is; ez becslés szerint évi negyedmillió font veszteséget jelent.

A szerző a következőket jelöli meg a könyvkiadás legnagyobb veszélyének: 1. az emberek nem vásárolnak könyvet, a lakásokból eltűnt a könyvtár /ezért az építészeket ösztönözni kell, hogy a lakásokba tervezzék meg a könyvtár helyét/, a szellemi befogadóképességet kimeríti a sajtó, televízió stb.; 2. helytelen a kiadók gazdaságossági szemlélete, mely abban nyilvánul meg, hogy tanulmányokat, monográfiákat, kongresszusi beszámolókat, kézikönyveket nem mernek kiadni, mivel kicsi a piac és nem kifizetődő a kiadás. Ugyanakkor évente 29 000 új cím jelenik meg, amit csak az 50 milliós könyvexport tesz lehetővé; 3. a kormányzati támogatás nem kielégítő. Pl. egy egyetemi

hallgató 35 fontot kap könyvvásárlásra, de csak kb. 10-et költ könyvre, a többivel nem kell elszámolnia. Pél - egymillió kellene ahhoz, hogy e helyzetben némi javulás álljon elő; 4. a reprográfia egyre inkább terjed könyvtári és magánhasználatban, s ennek következtében a piac tovább szűkül, a kiadványok tovább drágulnak. Egyes intézmények nem veszik figyelembe a Copyright-ot, és a szerző engedélye nélkül másolnak a könyvekből.

A szerző szerint nemcsak a fentiek miatt kell összefogni, hanem azért is, mert megváltozik a könyv szerepe a kultúra terjesztésében, csupán egyik kommunikációs eszköz lesz a sok közül. Vége a Gutenberg-korszaknak! A nagy amerikai elektronikai cégek például kiadóvállalatokat vásárolnak /IBM stb./. Maga a McGraw-Hill is csak kétharmad részben foglalkozik könyvvel, mágneses szalagot, hanglemez, filmet is forgalomba hoz. Az amerikai tapasztalatok szerint a könyv továbbra is az oktatás központi eszköze marad. McLUHAN professzor mégis arra figyelmeztet, hogy bármennyi könyv jelenik is meg nyomtatásban, az elektronika nem az írott, hanem a kimondott szó irányába tereli fel-fogóképességünket. S ha ez a változás bekövetkezik, a négy tényezőnek, mely könyvvel foglalkozik, soha nem látott módon kell megerősítenie együttműködését.

A szerzőnek azzal a szemléletével, melyben támadja a kötelesepéndányrendeletet, továbbá a könyvtárak kölcsönzési és könyvtárközi kölcsönzési szerepét, ill. e szolgáltatások ingyenességét mind a vonatkozó rendelet, mind a könyvtárak kulturális feladatából fakadóan, nem értünk egyet.

Jósné Dáczér Éva

025:681.3

Könyvtár-automatizálási konferencia előkészítő ülészak. /The Preconference Institute on Library Automation. / - ANGELL, R.S. - RATHER, J.C. = Library of Congress Information Bulletin, Appendix, 26.k. 26.sz. 1967.jun.29. p.410-414.

San Franciscoban könyvtár-automatizálási konferencia előkészítő ülészakot tartottak 1967.junius 22-24. között. A 775 résztvevőt Stephen R.SALMON, az ALA ISAD /American Library Association, Information Science and Automation Division = Amerikai Könyvtárak Szövetsége Tudományos Tájékoztatási és Automatizálási Osztály/ ideiglenes elnöke köszöntötte és bejelentette, hogy az üléseken a jelenlegi könyvtár-automatizálási szint ismertetése mellett a várható fejlődési irányokra is kitérnek.

Az első ülésen Joseph BECKER /EDUCOM, Interuniversity Communications Council = Egyetemközi Kommunikációs Tanács/ "A könyvtár-automatizálás és a tájékoztatóhálózat jövője" címmel visszatekintett a Hollerith lyukkártyarendszerrel az 1890-es években megindult folyamatra, majd rámutatott arra a három tényezőre, amely az automatizálás fejlődését jelenleg meghatározza: 1. a computer képes nem numerikus információ feldolgozására; 2. a Council on Library Resources, Inc. /Könyvtárfejlesztési Tanács/ anyagilag támogatja az automatizálás kérdé-

sét; 3. a három országos könyvtár /Library of Congress, National Library of Medicine, National Agricultural Library/ együttműködési terveit. Véleménye szerint a computer, - amely ma a matematikailag modellezhető ügyvitelben hasznos segítséget nyújt - elválaszthatatlan a könyvtár jövőjétől. A hagyományos könyvtári funkciókban csak akkor alkalmazható, ha sikerül megoldani két kérdést: 1. gépre vihető formára hozni a nyomtatott információt; 2. megtalálni a hagyományos tárgyszó és ETO rendszerénél jobb intellektuális koncepciót. Előadását a műszaki szint jelen állásának és várható fejlődésének összefoglalásával zárta, ennek alapján várható az országos könyvtárak kommunikációs hálózatának egységesítése.

A második ülésen Edward A. CHAPMAN és Paul L. St. PIERRE "A könyvtári rendszerek elemzése és tervezése" címmel ismertette a könyvtári munkák elemzésének szokásos eljárását, értékelte a jelenlegi módszereket és körvonalazott egy új rendszert. Az anyagról készült nyomtatványt szétosztották a jelenlévők között, de megjelenik egy a Könyvtárfejlesztési Tanács által támogatott és John WILEY and Sons, Inc. gondozásában publikálandó könyv egy részeként is.

A harmadik ülést a Könyvtári Adminisztráció Osztályhoz /Library Administrative Division/ tartozó Könyvtárépítészeti Intézetével /Library Buildings Institute/ közösen tartotta Joseph BECKER és Robert H. ROHLF "A könyvtári automatizálás hatása az épületre" címmel. Áttekintve a műszaki fejlődést, az előadó jellemezte a computerok három generációját és megállapította, hogy a gép a könyvtár távoli részében is elhelyezhető, vagy akár az épületen kívül is, mert a munkahelyekre érkező csatlakozókon keresztül a gép memóriáját mindig a napi szintre lehet hozni. MARC /Machine-Readable Cataloging = gépi katalogizálás/ adatokat távirányítható mágnes tárcsás memóriában is lehet tárolni. A második előadás alapja az a feltevés, hogy a könyvtárak alapegysége az eljövendő 3-4 évtized során továbbra is a könyv marad és a facsimile átvitel továbbra is korlátozott lesz. Ugy véli, hogy a könyvtárak fokozottabban "információárasztók" lesznek, mint a múltban, és miközben a központi könyvtárak továbbra is gyarapodnak, a hálózati könyvtáraknak csak a száma fog emelkedni, állományuk apadni fog, mivel nagyobb mértékben támaszkodnak majd a központi könyvtárakra. Rámutatott arra, hogy a jelenlegi tendencia, amely szerint a nagy olvasótermeket sok kisebb szokolvasóra osztják fel, tükrözi az egyéni konzultáció és kutatás iránt támasztott igényt, ezzel tovább nő a sok huzalozást igénylő segédberendezések száma. Ezek a "selyemgubók" komoly tervezési problémát jelentenek az építész és az épületgépész számára, majd megállapította, hogy tökéletesen megfelelő elektronikus olvasófülkét még nem terveztek. További fontos téma volt: a video-képernyők optimális fény-szintje, a mikrofilmterjeszkedése miatt szükséges a való különleges tárolási és nedvességszabályozási problémák, a computer-központ elhelyezési szintje és fajlagos fődémtelhelése. Könyvtárépület tervezése előtt rendkívül fontos a képzelőerőre támaszkodni, hogy a létesítmény a lehető leghosszabb ideig megfelelően rendelkezésnek.

A negyedik ülésen Connie R. DUNLAP rövid, jól felépített áttekintést adott automatizált szerzeményezési rendszerekről. Ismertette a használatos, szerzeményezési munkát gyorsító berendezéseket, eljárásokat, amelyek olyan értékes melléktermékeket is szolgáltatnak, mint

a könyvjegyzékek, figyelőszolgálati kiértékelések és kívánságlisták. Egyes egyetemi könyvtárak egyedi felvételt lajstromozó berendezést /unit record tabulating equipment/ alkalmaznak, a Yale Egyetemi Könyvtár időszakos /off-line/, a Washingtoni Állami Egyetem Könyvtára állandó kapcsolatu adatfeldolgozó gépet /on-line computer/ használ. Az utóbbi általános bevezetését könyvtár számára túl költségesnek tartják, a költségek csökkentése érdekében szükséges az egyes munkafolyamatokat csoportosítani. A vita során felmerült a vezérlőjelek szabványosításának kérdése, a szerzeményezési adatok felhasználása a feldolgozás során, valamint a gépesített rendszer előnye és a költségek viszonya. Kimutatta, hogy nagy könyvtárban a munkát a gépre kell bízni, tekintet nélkül az anyagi ráfordításra.

"A feldolgozás automatizálása" volt az ötödik előadás címe, amelyet Wesley SIMONTON tartott. Ismertette a katalógus adatainak gépi tárolására és kezelésére vonatkozó elméleti és gyakorlati kérdéseket, a katalógizálás célját és technikáját, majd bemutatta, hogy a kiemelkedő könyvtárak milyen gépekkel és munkamódszerekkel érik el céljukat. A gépek sokoldalúsága megszabja a könyvtárakat a cédula-katalógus korlátaitól. A katalógizálás jövőjét tekintve sok kérdést kell még megoldani, ha az automatizálást ésszerűen kívánják bevezetni. Milyen az ideális címléírás? A különböző visszakeresési szempontok érdekében mennyi információt kell rögzíteni? Minden könyvtár "ugyanolyan" címfelvételt kíván? Adott különbségek esetén milyen legyen a szabványos formátum, hogy a gépi rendszerek kompatibilitását biztosíthassák? A bibliográfiai adatok gépre vitele megköveteli, hogy a címfelvételezést a visszakeresés, a tartalom, a szerkezet és a megjelenés szempontjából felülvizsgálják annak érdekében, hogy a könyvtárak a legnagyobb hasznot nyerjék az új technológiából.

A hatodik ülésen Kelley CARTWRIGHT "Kötetkatalógusok automatikus előállítás" címmel tartott előadást. A folyamatot 9 lépésre bontotta: 1. címfeltelezés; 2. az adatok beadagolása billentyűk leütése útján; 3. kiadás; 4. egy címfelvétel többszörös beosztása szempontjának a megalkotása; 5. megfelelő kategóriák szerinti rendezés; 6. sorrendbe rendezés; 7. egybeszerkesztés; 8. az oldalak vezérszavainak megalkotása; 9. a kötetkatalógus előállítás. Az első lépés jelenleg még nem gépesíthető, az utolsó a jelenlegi nyomdatechnikai feltételeknek megfelelő, így csak a 2-8. lépéseket tárgyalta. Kötetkatalógus előállítására jelenleg háromfajta berendezést használnak: elektronikus könyvelőgépet, sorozatfotózó kamerát és számítógépet. A gépek termékeinek illusztrálására az előadó egy kísérleti katalógus 20 oldalát osztotta szét a résztvevők között. A számítógéppel kapcsolatos vita során az előadó megvilágította, hogy a gép mennyire sokoldalú és használható, ha korlátait felismerjük és számításba vesszük. Bár katalógusadatokat még nem tud előállítani, komoly segítséget nyújthat alakrajzotgatásban, tárolásban, rendezésben, visszakeresésben és nyomtatásban, feltéve, hogy a tételeket megfelelő vezérlőjelekkel ellátták. A feldolgozóknak meg kell ismerkedniük azszal, hogy az adatokat hogyan kell vezérlőjelekkel ellátni, még mielőtt a nagyszabású, állandó gépi kapcsolatu feldolgozás /on-line cataloging/ megszületik. A kísérlet, hogy a gépet a munkába bevonják, még csak most vette kezdetét, de az előadó reméli, hogy a kérdéseket meg lehet oldani a szerző és tárgy szerinti katalógusok rendszerének gyökeres változtatása nélkül.

A hetedik ülés címe "A Kongresszusi Könyvtár MARC /Machine-Readable Cataloging/ tervének kihatásai", s az előadónő Henriette AVRÁM volt, aki áttekintette a MARC eddigi történetét. 1966. novemberében osztották szét a 16 résztvevő könyvtár között az első szalagokat, azóta 16 000 címet vettek fel a rendszerbe. A gépi bázisu bibliográfiai hálózat kialakulásáig még sok feladatot kell megoldani, elsődleges fontossága a szabványalkotás. Jelenleg a címfelvételek kódolását és a programozási követelményeket tanulmányozzák, ennek segítségével a tételeket gép fogja betürendes katalógussá összeállítani. Az automatizálási program távlati célja a nemzeti bibliográfiai rendszer létrehozása. A másik előadónő, Barbara E. MARKUSON, ismertette a könyvtár központi bibliográfiai rendszeréről készített tanulmányt. Az összes jelenlegi műveletekről átfogó folyamatábrát készítettek, felmérve a gondozott kategóriákat; a jelenlegi felmérés a hivatalos katalógus tartalmára és a felhasználók számára vonatkozik. A cél nem csupán a jelenlegi módszerek automatizálása, hanem olyan hatékony művelet sor kialakítása, amelyet automatizálni fognak. Az ilyen művelet és tárgyelemzés egyéb területen még hátra van. Több adat szükséges a felhasználók jellegzetességeiről. Ajánlja, hogy a könyvtárak az új műszaki eszközöket vegyék mielőbb használatba.

A nyolcadik ülésen Bruce STEWART "Periodikák automatizált rendszere" címmel tartott előadást. Ismertette, hogyan segítenek az automaták periodikák szerzeményezési és egyéb adatainak kezelésében és napi szintre hozásában az ellenőrzés, reklamálás, kötetelési terv, használat szerinti nyilvántartás, előfizetés megújítás és igazgatási célokat szolgáló statisztikai adatszolgáltatás vonatkozásában. Tekintettel arra, hogy az adatfeldolgozó gépeket széles körben alkalmazzák periodikákkal kapcsolatos munkákra, az előadó szerint igen hasznos lenne, ha a sok helyen fellelhető periodika-adatokat összegyűjténék, vagy cserélnék. Ennek érdekében Országos Periodika Adatprogramot javasol, amely igen jó lehetőséget nyújtana a periodika-adatok gépi kódjainak megformálására vonatkozó erőfeszítések koordinálására és a kettős munkák kiküszöbölésére.

A kilencedik előadást a gépesített kölcsönzési rendszerekről C. Dake GULL tartotta. Áttekintést nyújtott arról, hogy már 80 könyvtárban alkalmazzák ezt az új rendszert, s dialemazek vetítésével bemutatta a különböző berendezéseket.

A záróülésen Charles P. BOURNE "Információ visszakeresés és kapcsolódó témák" címmel tartott előadást. Megemlítette a kivonatkozó és fordítószolgálat, a primér és szekundér tudományos publikáció és a könyvtári kutatási terv fokozott támogatását. Egyéb lényeges kurrens fejlesztési feladatokat is felsorolt: bibliográfiai adatok rögzítése gépre vihető alakban /itt a Kongresszusi Könyvtár MARC tervét kell megemlíteni/; a mikrofilm, mint könyvtári anyag elterjedése. Felhívta a figyelmet a könyvtári rendszerlemzés kutatásának szükségességére, megjegyezve, hogy a jelenlegi automatizálás főleg csak töredék alrendszerekre terjed ki. Befejezésül óva intett a "külsőben álló műszaki csodákra" vonatkozó várakozásoktól.

Csát József

BISZTRAY-B. Sándor - STEINER József - SZALAI Pál: Gépészeti irodalomkutatás. Szerk. Héberger Károly. //Kiadta a/ Budapesti Műszaki Egyetem Központi Könyvtára./ Bp. Tankönyvkiadó, 1967. 247 p. /Egyetemi segédkönyv. 44336.//A szakirodalom-kutatás segédkönyvei.2. Gépészet./

A technika fejlődéséről, annak gyorsuló üteméről napjainkban egyre több szó esik. Ez a növekvő iramu fejlődés egyre nagyobb és sokrétűbb terhet ró az egyes szakterületeket művelő szakemberekre. Ennek egyik megnyilvánulása, hogy ma már nem tartjuk megfelelőnek azt a szaktudást, amely nem párosul a legfrissebb ismeretek megszerzésével. Minden szakemberrel szemben követelmény, hogy szakterületét módszeresen művelje, képes legyen megkülönböztetni a lényegest a lényegtelenről, a hatalmas irodalmi anyagból ki tudja választani a saját tevékenységéhez legmegfelelőbb publikációkat. Ehhez az szükséges, hogy jártas legyen a szakirodalom feldolgozásának módszerében.

Az említett követelmény érvényes mind a kezdő, mind a már gyakorló szakemberrel szemben. A kezdőt be kell vezetni az ismeretek megszerzésének módszereibe, a már gyakorlatban dolgozónak jól felhasználható, gyorsan megtérülő segítséget kell adni, hogy problémáját rövid idő alatt sikeresen oldja meg. A műszaki könyvtáraknak így alapvető feladata, hogy segítséget nyújtsanak az ismeretek megszerzésében, illetve ezen keresztül hozzájáruljanak a technikai fejlődéshez. A Budapesti Műszaki Egyetem Központi Könyvtárának munkatársai vállalkoztak arra, hogy kiadványukkal elősegítsék a gépészeti szakirodalom-kutatás oktatását. A szerkesztésben mutatkozó logikus felépítés, rendszerezés dr.HÉBERGER Károly, a Könyvtár igazgatója lelkiismeretes munkáját dicséri.

A kiadványban ismertetésre kerültek a legfontosabb könyvtári szolgáltatások, eszközök, hogy a kutatók eligazodjanak a közlemények rengetegében. Hogy erre mennyire szükség van, annak igazolására álljon itt néhány példa. A tudományos kiadványok száma DUBININ szovjet akadémikus szerint 10-15 évenként megkétszereződik. Allen KENT amerikai professzor adatai szerint a nap minden egyes percében kb. 2000 könyv, ujság, jelentés és egyéb dokumentum lát napvilágot és ez hozzávetőleg 1 milliárd 50 millió oldal terjedelmet tesz ki. Ez a néhány adat is szemléltetően bizonyítja, hogy a kutatómérnök vagy tudós számára egyre nehezebb szakterületének irodalmát áttekinteni, ezért igénybe kell vennie a szervezett dokumentációs szolgálatot, amely megkönnyíti a szakirodalom feldolgozását. Jelen kiadványnak is az a célja, hogy ebben a munkában segítségére legyen.

A kötet az előszó és a bevezetés után a következő 7 fejezetben foglalkozik a kitűzött témával:

- I. A szellemi munkáról
- II. Enciklopédiák, szaklexikonok, kézikönyvek
- III. Bibliográfiák. Dokumentációk

IV. Fontosabb szakirodalmi dokumentumtipusok és kutatásuk

V. Lényegesebb gépész- és rokon tárgyú szakfolyóiratok jegyzéke

VI. Az irodalomkutatás módszerei. Példák a "rendszeres" irodalomkutatásra

VII. Függelék.

Az I. fejezet a szellemi munka értékelése során részleteiben is foglalkozik a tudomány termelőerővé válásával. Megállapítja, hogy az elméleti kutatásoknak a gyakorlatban kell realizálódniuk. A kutatás nem képzelhető el a szakirodalom felhasználása nélkül; a tudomány fejlődése tükröződik a szakirodalomban. Az egyetemi oktatás és minden más jellegű oktatás is a szakirodalomra támaszkodik, amikor megadja a szükséges alapképzettséget, illetve irányt ad az önálló munka végzésére. Az említett szellemi munka akkor hozza meg a gyümölcsöző eredményt, ha a szellemi erőt koncentráltan, gazdaságosan használják fel. A fejezet erre vonatkozóan felveti a szellemi munka módszertanát, a jegyzetelést és biológiai vonatkozásokat /munka, pihenés/.

A II. fejezet az enciklopédiák, szaklexikonok, kézikönyvek fogalmát és felhasználását ismerteti, majd felsorolja ezek legfontosabbjait az alaptudományok, a gépészet és a gépészet határterületének köréből, 1960-tól. A felsorolás betűrendes, és megjegyzésként minden esetben megtalálható a szakterület jelölése. A felsorolt 325 mű címlírása mellett szerepel a lelőhely - a könyvtár rövidítése - és a raktári szám, amelyek előnyösen segítik a gyors hozzáférést. A fejezet foglalkozik az Egyetemes Tizedes Osztályozás /ETO/ problémakörével, rendszerével és alkalmazásával. Végül a katalógusok típusait és azok használatát mutatja be közérthető gyakorlati példák segítségével.

A III. fejezet a bibliográfiák fogalmával, felosztásával, a katalógusokkal és a dokumentációval foglalkozik. A dokumentációs szolgáltatások ismertetése során a gépi feldolgozás kérdéseit /lyukkártya/ is érinti. A fejezet legnagyobb terjedelmét itt is a referáló, gépészeti vonatkozású folyóiratok felsorolása nyújtja. A folyóirat bibliográfiai adatai után felsorolja az indulási évet, a periodicitást, a referált folyóiratok és a referátumok számát, esetleges kumulációkat, név- és tárgymutatót stb. Ezen túlmenően itt is külön jelöli a szakterületet.

A VII. fejezet a függelék, mely úgy részre oszlik:

- a/ Fényképek
- b/ Pontosabb, főként gépészmérnöki oktatást biztosító külföldi műszaki egyetemek és azok címei
- c/ Irodalomjegyzék
- d/ Tárgymutató.

A fényképek a kötetben felsorolt 757 könyvből, folyóiratból mutatnak be példákat, így referáló folyóiratok címlapjait, egyes adatait, külföldi szabadalmi leírásokat, figyelőkarton-cédulákat stb.

A fontosabb külföldi műszaki egyetemek felsorolása igen hasznos segítője lesz mind az ipar, mind az oktatással foglalkozó szakembereknek. Megkönnyíti a felhasználást az országok szerinti felsorolás. Az irodalomjegyzék tíz forrásmunkát tartalmaz, amely közvetlenül kapcsolatban van a kiadvány tartalmi vonatkozásaival. Végül tárgymutató zárja le a függelékkel, amely a II., a II.11., a III.14. és az V. fejezetre, vagyis a felsorolt 757 tételre vonatkozik. Értékes vonása a tárgymutatónak, hogy a közreadott anyag tételszámai mellett a megfelelő ETO jelzetet is tartalmazza.

A szakirodalom-kutatás segédkönyvei c. sorozat 2. kötete a szakirodalmat felhasználni és a dokumentációs szolgáltatásokat igénybe venni kívánó szakemberek számára igen hathatós segítséget nyújt. Jól felhasználható az oktatásban, a kutatómunkában és a műszaki élet minden olyan területén, ahol módszeresen tájékozódni kívánnak napjaink egyre növekvő szakirodalmában.

Davidesz János

REFERÁTUMOK

Könyvek

7/K/68

002.66/73//058.7/

A Directory of Information Resources in the United States. /Az Egyesült Államok információ-forráshelyeinek címjegyzéke./ Washington, Library of Congress, 1967. 411 p.

A National Referral Center for Science and Technology /Országos Tudományos és Műszaki Referenz Központ/, amelyet 1962-ben a National Science Foundation /Nemzeti Tudományos Alapítvány/ támogatásával hoztak létre, a saját nyilvántartása alapján készítette el és adta ki az "Információ-forráshelyek címjegyzékét". A jelenlegi címjegyzék sok vonatkozásban eltér az előző években kiadott három címjegyzéktől. Az összes szövetségi szerv, amelynek költségeit részben vagy egészben a szövetségi kormány viseli, a jelen kiadványban szerepel. Bizonyos szövetségi szervek azonban saját kérésükre kimaradtak és néhány irodát kihagytak a felsorolásból, mert kérésre a szükséges tájékoztatást nem adhatják meg.

Minden egyes intézet vagy szervezet tájékoztatási munkájának leírását az illetékes szervekhez jóváhagyásra felterjesztették, hogy a különböző információ-forráshelyekről és szolgáltatásokról a legfrissebb, 1967-es adatok kerüljenek be a címjegyzékbe.